

ben apareix en un doc. d'Ansó de 1299 (Nav. Tomás, *Do. Ling.*, 75.28); «en el entresuelo --- fueron *trobados* los bienes siguientes ---», inv. datat a Saragossa el 1497 (*BRAE* II, 85); modernament l'anota Rohlf a Ansó, Echo i Fanlo (*Gc.*, § 298) i jo mateix vaig sentir *trob* parlat cast. a Graus, en un cas on l'ús madrileny hauria volgut «contrar» (1965). Fins en l'ús retòric o poètic és visible el caràcter manllevat en cast. pel detall que en present hi hagi estat sempre *troba* (Berceo, *Alex.*), enfront de l'arag. *truben*, el cat. i oc. *troba*, el fr. ant. *trueve*; i l'it. ant. *truova*.

Car si bé hi ha it. *trova*, és sabut que en tal combinació moltes formes de llengua antiga i moderna no admeten el diftong (cf. *prova*); però el Boccaccio ho preferia amb diftong: *se ne truova*, *Decam.* VIII, § 3 (ed. 1961, 478.3f.); *ci si truovano*, 478.1f., i fent joc *truova/trovare*, 479.14, 16; almenys en prosa (*truovi* VII, § 8, 447.2, si bé *trovi* en vers, VII, 466.26). En un mot, doncs, el cast. i port. *troba* són un manlleu de l'occità dels trobadors, i els únics mots autòctons allà són *hallar/achar*/AFFLARE, i *encontrar* (més detalls, *DCEC/DECH TROVAR*). També foren estranys a l'àrea de *TROPARE, i pertanyents a la d'AFFLARE, l'it. meridional, el sard, el romanès i el reto-romànic.

Com és sabut, l'etimologia de *trob* va donar lloc a una de les polèmiques més ressonants de la lingüística romànica; entre Schuchardt, per una banda, i Gaston Paris i Antoine Thomas per l'altra. Sense repetir aquí bona part dels arguments que es van fer valer, remetré a les publicacions originals: per una part Schuchardt, *Roman. Etym.* II, 54ss.; *ZRPb.* XXVI, 385ss. (així mateix *ZRPb.* XXVII, 97-105; XXVIII, 36-55; XXXI, 7; XXXIV, 410-2); per l'altra GParis, *Mél. Ling.*, 615ss. (*Rom.* VII, 418-9 etc.), Ant. Thomas, *Nouv. Mél. d'Et. Fr.*, 394ss., *Rom.* XXXI, 1ss. Schuchardt va sostenir i fonamentar sàviament la idea de Diez de partir del ll. TÜRBARE, que Schuchardt concebia en el sentit d'«enterbolir i emmetzinar l'aigua amb verbasc» (*herba blenera, torpa*) i plantes semblants, per tal de pescar (veg. ací a *TORBAR*), des d'on 'pescar' i després 'trobar'; els dos etimòlegs francesos preferien *TROPARE derivat de TROPUS,² amb el sentit de 'compondre poesia', i després 'inventar' i 'trobar'.

Ja Baist va observar oportunament (*KJRPb.* VIII, 214-5) que Schuchardt havia demostrat que TÜRBARE era possible, però no que fos versemblant, ni cert menys encara; i ja fa molt de temps que s'ha anat fent la unanimitat en aquest sentit: Gamillscheg (*EWFS*, s. v.; *RFE* XIX, 120n.; *Rom. Germ.* I, 364-5), Bloch i Bloch-Wartburg, *Jud (VRom.* I, 219; v. 304; XI, 250-2), K. Heisig (*Romanistisches Jahrbuch* I, 1949, 78-86) i en particular Spitzer (amb importants aportacions: *Rom.* LXVI, 1941, 1-11; *MLN* LXXIV, 34-35) s'han pronunciat contra TÜRBARE, i els quatre últims accepten la relació fonamental amb TROPUS.³ La pena és que Jud no vagi arribar a publicar l'article que ja el 1929, tenia madurat sobre el problema, judicant per les lliçons magistrals que li'n vaig sentir a les classes.

Contra la tesi de Schuchardt que *TROPARE en l'as-

pecte semàntic és arbitrari, seria un cas isolat, recalca-va el gran lingüista suís l'existència d'un bon nombre de mots importants que les llengües romàniques devien al llenguatge dels còmics i mims ambulants del baix imperi, gran part d'ells d'origen grec: *BALLAR*, *ACORDAR*, *fimfoina* (*SAMFAINA*), fr. *caroler*, i altres que s'estudien ací o en el *DCEC/DECH* (MUECA, SOSANAR, CAROCA, MIMAR, MOMO), que essent segurs la major part basten per eliminar l'objecció màxima de Schuchardt. Albiurem amb això tot un panorama lexical de la Romània primitiva, en el qual un grup de mots de fons artístic o literari tendeix a obrir-se pas cap a un ús general i fins abstracte: recordem, també, *ENGANYAR*, fundat en última instància en el *gannitus* o udol dels còmics i mims de cantonada.

Per altra banda era en va de cloure els ulls als greus obstacles fonètics que s'oposen a TÜRBARE: que es vagi transposar la R, i es canviés la ũ analògicament en ρ són coses que Schuchardt donava per evidents, i no neguem que siguin teòricament possibles; però cal insistir que és inversemblant, a tot ser-ho, que aquests dos canvis excepcionals es vagin produir unànimement en quatre llengües romàniques cabdals; i que ja és del tot increïble que el trasllat de la R esdevingués pertot, precisament en el període brevíssim en què la -P intervocàlica francesa i italiana estava en l'etapa -b- i no havia arribat encara a -v-: incorporant-se així la -b-, secundàriament intervocàlica, de TÜRBARE, al resultat normal de la -P. llatina (cat. i oc. -b-, però fr. i it. -v-); i aquests canvis, per una meravellosa coincidència, s'haurien produït només allà on TÜRBARE AQUAM havia estat substituït per l'imaginari *TÜRBARE PISCEM > *trovare un pesce* > *trovare chessia*.⁴

Masses coincidències per poder-hi creure. És l'argument sens dubte decisiu contra l'etimologia de Schuchardt, i encara s'hi afegeix el fet que l'ús de TÜRBARE en què Schuchardt s'emparava, es constata només en punts escadussers i en data moderna. Una etimologia que semànticament no acontenta, i que està contradita en el costat fonètic per un bon nombre de llenguatges romànics (que, en seguiment d'una evolució normal, coincidirien a postular una base *TRÖPARE) és el cas típic, en alt grau, de l'etimologia falsa, per molt especiosa que es trobi.

Essent així, només mancava fer més versemblant el canvi semàntic de *TROPARE en *trob*, i justificar per què aquest mot llatí és més suposat que documentat. Amb vistes a això tenia raó Spitzer d'enfocar la nostra atenció cap al llatí tardà CONTROPARE.

Car aquí, en efecte, convé subratllar que no ens les havem amb un mot rar d'un llatí artificial, com Schuchardt ens donava entenet, puix no sols és molt freqüent en la *Lex Romana Wisigothorum*, sinó que CONTROPATIO (com assenyalava Haussleiter, *ALLG* XIV, 360) apareix en un altre escriptor eclesiàstic de la baixa època, i apareixen unes quantes vegades CONTROPATIO i CONTROPABILIS en l'italià meridional Cassiodor († 562); els exs. d'aquest escriptor, citat per